

Årsrapport 2004

for

RUTERETUR



Returordningen for PCB-holdige
isoleringsruter

INNHALDSFORTEGNELSE

1	SAMMENDRAG	3
2	BAKGRUNN	4
3	RETURSYSTEMET	5
3.1	SYSTEMBESKRIVELSE	5
3.2	DRIFT AV ORDNINGEN	6
3.2.1	Kartlegging av bruken av og omfanget av gjenværende PCB-holdige vinduer.	7
3.2.2	Revisjoner/anleggsbesøk	7
3.2.3	Analyser	8
3.2.4	Nye kontrakter	9
4	AVFALLSMENGDER.	10
4.1	INNLEVERTE MENGDER TIL RETURORDNINGEN	10
4.2	MENGDER PCB SOM INNSAMLINGEN REPRESENTERER	12
5	VEDERLAG	13
5.1	DELTAKERE	14
5.2	IMPORT	15
6	KONTROLLMEDLEMMER	16
7	ØKONOMI	16
7.1	DRIFTSINNTEKTER	16
7.2	DRIFTSKOSTNADER	17
8	INFORMASJON	17
9	VIDERE ARBEID	18

1 SAMMENDRAG

På grunn av problemer med å få tilstrekkelig oppslutning om den frivillige bransjefinansierte returordningen var siste halvdel av 2003 og også første del av året 2004 preget av usikkerhet mht muligheter for videreføring av returordningen. Dette preget også aktivitetsnivået i Ruteretur første halvår 2004. Etter at kapittel 14 om kasserte PCB-holdige isolerglassruter i Avfallsforskriften trådte i kraft fra 13.7.2004, ble imidlertid rammene og grunnlaget for videreføring av retursystemet klart og det økonomiske grunnlaget for et større aktivitetsnivå ble tryggere. Ruteretur ble for øvrig formelt godkjent som returselskap i henhold til kapittel 14 i Avfallsforskriften, den 6.8.2004.

Det har vært betydelig usikkerhet knyttet til omfanget på bruken av PCB-holdige isolerglassruter og andelen gjenværende slike ruter. Ruteretur har derfor foretatt en grundig kartlegging av disse forholdene. Denne konkluderer med at bruken av isolerglass i den aktuelle perioden var mindre utbredt enn det en tidligere har lagt til grunn. Tidligere anslag på en andel PCB benyttet i isolerglassvinduer på 250-400 tonn er derfor justert ned til 140-150 tonn. Gjenværende mengde PCB-holdige isolerglassvinduer antas å være 600-650.000. 65% av disse antas å finnes i yrkesbygg og det resterende i boligbygg. Det er antatt at antall utskiftede PCB-holdige vinduer i 2004 var ca. 71.000 stk.

Mengden innsamlede isolerglassruter har økt med ca 40 % fra 2003 og var på ca. 44.000 i 2004. Basert på den kartlegging vi har gjort av gjenværende vinduer og antatt utskiftingstakt, tilsvarer dette en innsamlingsgrad på ca. 62%. Det er en betydelig andel av de vinduer som samles inn som ikke inneholder PCB og det er derfor betydelig usikkerhet knyttet til hvor mye ren PCB de innsamlede vinduer i 2004 representerer, men det kan anslås i størrelsesorden 1100 kg.

Antall deltakere har økt vesentlig etter at det ble en tvungen ordning å delta i et retursystem. Det er imidlertid fortsatt usikkert hvor stor andel av de isolerglassenheter som selges på det norske markedet som det betales vederlag for. For 2004 har vi anslått at det ligger i størrelsesorden 80-90% og at manglende oppslutning primært er knyttet til import. En oppfølging av importører vil derfor også bli prioritert i 2005.

Innsatsen knyttet til informasjon var på grunn av den anstrengte økonomien i Ruteretur noe begrenset 1. halvår, men ble betydelig styrket 2. halvår. Det ble blant annet gjennomført en rekke besøk ute hos avfallsmottak, trykket opp og distribuert nærmere 10.000 informasjonsbrosjyrer, deltatt på en rekke seminarer, rykket inn enkelte annonser, etc.

Videre arbeid i 2005 vil foruten en tett oppfølging av importører være knyttet til utvidelsen av retursystemet med innføring av en transportstøtte. Dette for å øke tilgjengeligheten til retursystemet med flere mottakspunkter og øke mengden innsamlede PCB-holdige vinduer. Videre vil vi i samarbeid med glassbransjeforbundet satse på en bedre informasjon om hvilke vinduer som inneholder PCB. Informasjonsarbeidet vil bli høyt prioritert og byggesaksbehandlere i kommunene ses som en prioritert gruppe for informasjonen for å avdekke problemstillingene knyttet til PCB-holdige vinduer så tidlig som mulig.

2 BAKGRUNN

PCB - polyklorerte bifenyler - er en gruppe kjemiske stoffer med store helse- og miljøskadelige effekter. PCB brytes ikke ned i naturen, det oppkonsentreres i næringskjeden og finnes derfor igjen i mennesker og rovdyr. PCB kan bl.a. føre til kreft, skader på immun- og nervesystemet samt skade reproduksjonsevnen. Utfasing av PCB-holdige produkter og forsvarlig håndtering av disse er derfor svært viktig ut fra et helse- og miljømessig synspunkt.

PCB ble tidligere benyttet i en rekke produkter blant annet i byggebransjen, særlig på 1960 og -70-tallet. Ett av bruksområdene var PCB-holdig forseglingslim i isolerruter. I norskproduserte isolerglassruter ble dette benyttet i perioden 1965-75 og importerte isolerglassruter helt fram til 1980. Isolerruter med PCB-holdig forseglingslim er farlig avfall når de tas ut av bruk. Som for annet farlig avfall plikter avfallsbesitter å levere dette til godkjent mottak for farlig avfall.

For å øke kunnskapsnivået og stimulere til økt innsamling av PCB-holdige isolerruter og dermed hindre at PCB tilføres naturen, ble det 30.04.02 inngått en avtale mellom Miljøverndepartementet og bransjen, hvor bransjen forpliktet seg til å sørge for å etablere et retursystem og informere om ordningen. For å gjennomføre dette etablerte bransjen et eget returselskap, Ruteretur AS. Selskapet ble stiftet 03.06.02 og har som formål å utvikle, drive, styre, overvåke og organisere en kostnadseffektiv og samfunnsøkonomisk lønnsom returordning som sikrer innsamling av PCB-holdige isolerglassvinduer på en miljømessig forsvarlig måte.

Selskapet eiere er:

- ✓ Foreningen Næringseiendom
- ✓ Glassbransjeforbundet i Norge
- ✓ Norges Bygg- og Eiendomsforening
- ✓ Norske Trevarefabrikkers Landsforbund
- ✓ Trelast- og Byggevarehandelens Fellesorganisasjon

alle med 1/5 hver.

Returselskapet ble etablert som en frivillig bransjeordning. Staten ga en støtte til oppstart av selskapet men med en forutsetning om at det ble etablert en finansieringsordning som sikret at det ikke skulle koste vesentlig mer å levere PCB-holdige vinduer enn andre isolerglassvinduer. Bransjens finansiering av ordningen startet i oktober 2003 og ble organisert ved at norske isolerglassprodusenter og importører av isolerglass og produkter med isolerglass betaler inn et vederlag på kr. 15,- per rute. Dette vederlaget er med virkning fra 1.3.2005 økt til kr. 22,50.

Det viste seg etter noe tids drift at det var spesielt vanskelig å få med alle importører i ordningen, noe som medførte en konkurransevridning mellom norske produsenter av isolerglass og importører, samt problemer med tilstrekkelig finansiering av ordningen.

Våren 2004 tok derfor NHO initiativ til å få etablert en forskrift som skulle sikre en tvungen deltagelse i et retursystem. På bakgrunn av dette utarbeidet SFT et utkast til en egen forskrift og etter en kort høringsrunde ble et eget kapittel 14 i Avfallsforskriften vedtatt med ikrafttreden fra 13.7.2005. Alle produsenter og importører av isolerglass plikter nå å sørge for

at enhver avfallsbesitter kan levere PCB-holdige vinduer til forsvarlig behandling og til en pris som for perioden 2004-2007 er fastsatt til 1100,- kr/tonn. De plikter videre å informere avfallsbesitter om at det er etablert en returordning og hvilke vinduer som omfattes av ordningen. Pliktene til produsent omfatter den forholdsmessige andel av kasserte PCB-holdige isolerglassruter som tilsvare vedkommendes markedsandel for isolerglassruter til det norske markedet. Pliktene til produsent skal dekkes gjennom deltagelse i et retursystem. Retursystemet skal være godkjent av Statens forurensingstilsyn (SFT).

3 RETURSYSTEMET

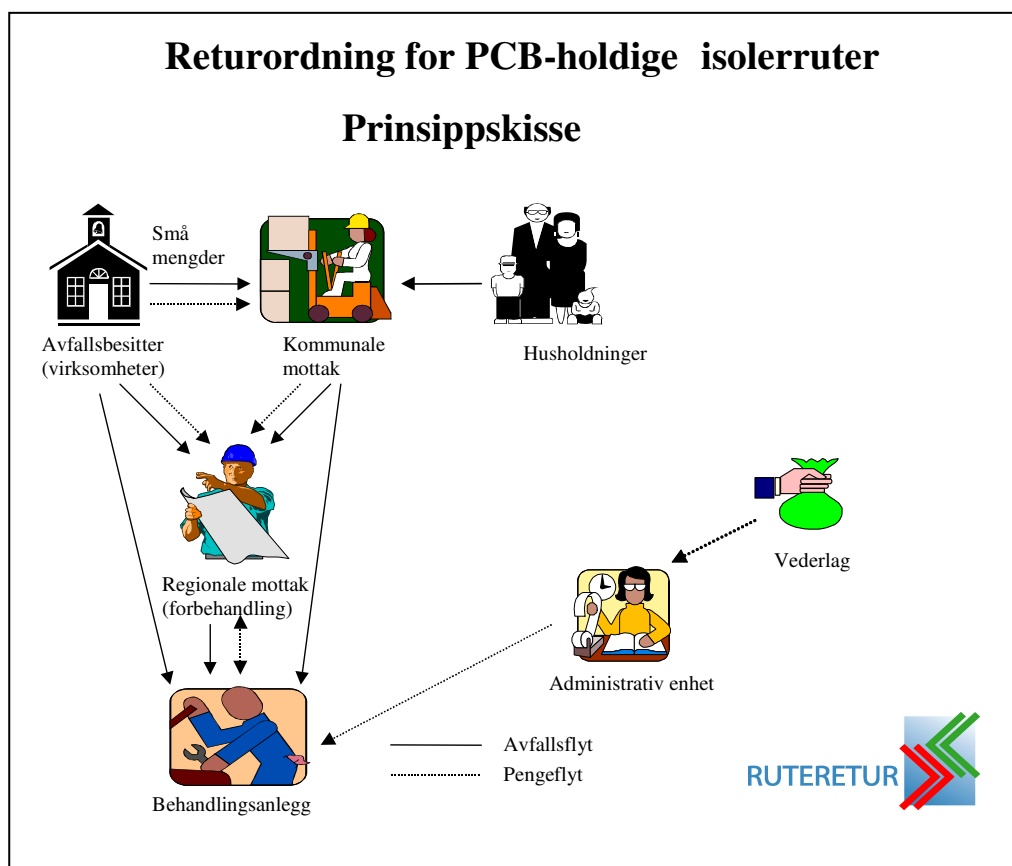
Et overordnet mål for det retursystem Ruteretur etablerte i 2002 har vært at det skulle være et landsdekkende tilbud og at det ikke skulle koste avfallsbesitter vesentlig mer å levere PCB-holdige vinduer enn ikke PCB-holdige vinduer. Etter at kapittel 14 i avfallsforskriften trådte i kraft 13.7.2004, ble vilkårene for et retursystem nærmere konkretisert gjennom de vilkår som i kapittel 14 i avfallsforskriften er satt til et godkjent retursystem. På bakgrunn av dette søkte Ruteretur om en godkjennelse av det allerede etablerte retursystemet. En godkjennelse ble gitt av SFT 6.8.2004. Rutereturs retursystem er det eneste godkjente retursystem for PCB-holdige isolerglassruter.

3.1 Systembeskrivelse

Det er i dag to behandlingsanlegg i Norge som har konsesjon til mottak og behandling av PCB-holdige vinduer. Ruteretur inngikk i 2002 avtale med begge anleggene, PCB-Sanering AS og Norsk Gjenvinning AS, om etablering av regionale mottaksplasser for mottak/oppsamling av PCB-holdige vinduer samt transport og behandling av disse. De avtaler som ble inngått i 2002 var av ett års varighet, men ble midlertidig forlenget til våren 2004. Da hadde Ruteretur en ny anbudsrunde og det ble i juni 2004 inngått nye avtaler med de samme aktører for tre nye år.

PCB-Sanering har nå 8 regionale mottaksplasser som dekker henholdsvis, Østlandet, Vestlandet, Midt Norge og Nord Norge. Norsk Gjenvinning benytter sine mottaksplasser for farlig avfall også som regionale mottaksplasser for PCB-holdige vinduer. De har totalt 18 mottaksplasser spredt over hele landet. I tillegg mottar de kommunale/interkommunale mottaksplasser for farlig avfall samt private mottak for farlig avfall PCB-holdige vinduer. De kommunale/interkommunale mottaksplasser har ingen plikt til mottak fra næringsliv (ut over 400 kg farlig avfall/år), men tar i mange tilfeller også i mot PCB-holdige isolerglassruter fra disse utover denne grensen. Enkeltvinduer fra husholdninger tas som regel i mot gratis mens det må betales for levering av flere vinduer og vinduer fra næringsdrivende. Private mottak for farlig avfall vil tilsvarende ta et gebyr for mottak av vinduer.

De regionale mottaksplasser vil dels motta direkteleveranser fra større prosjekter og dels være mottakere fra andre mottak for farlig avfall. Dels har også de regionale mottak etablert innsamlingsruter, der de henter mottatte vinduer hos andre mindre mottak eller direkte fra større byggeplasser. Kostnader for leveranse fram til regionalt mottak er i 2004 dekket av avfallsbesitter. Pga. Rutereturs tilskudd til drift av systemet (se vederlagsordningen), har prisen avfallsbesitter har betalt for å levere PCB-holdige isolerglassvinduer til retursystemet, ikke oversteget normalpris for levering av vanlige isolerglassruter til vanlige avfallsmottak. I henhold til vedlegg 1 til kapittel 14 i Avfallsforskriften, er maksimal normalpris for perioden 2004-2007 satt til kr. 1100,- kr/tonn.



Figur 1: Prinsippskisse for materialflyt og pengeflyt i returordningen i 2004

Aktørene får en fast refusjonssats per kg basert på dokumentasjon på mottatte mengder. En original gjenpart av deklarasjonsskjemaet for leveransen er dokumentasjonsgrunnlaget for utbetaling av refusjon.

3.2 Drift av ordningen

Ruteretur AS har en avtale med Norsas AS om drift av ordningen. Norsas skal blant annet kreve inn vederlag fra salg av nye ruter, registrere avfallsmengdene, kontrollere refusjonsgrunnlag og betale ut refusjon for behandlede ruter, informere om ordningen, foreta kontroller av mottakssystemet, etc. Nærmere orientering om avfallsmengder finnes i kapittel 3 og om informasjonsarbeidet i kapittel 7.

På grunn av problemer med å få tilstrekkelig oppslutning om den frivillige bransjefinansierte returordningen var siste halvdel av 2003 og også første del av året 2004 preget av usikkerhet mht muligheter for videreføring av returordningen. Dette preget også aktivitetsnivået i Ruteretur første halvår 2004. Etter at kapittel 14 i Avfallsforskriften ble vedtatt ble imidlertid rammene og grunnlaget for videreføring av retursystemet klart og det økonomiske grunnlaget for et større aktivitetsnivå ble tryggere. Enkelte av aktivitetene i 2004 er nærmere gjennomgått i punktene nedenfor.

3.2.1 Kartlegging av bruken av og omfanget av gjenværende PCB-holdige vinduer.

Anslaget på hvor mange PCB-holdige vinduer som ble produsert samt hvor mange av disse som fortsatt er i bruk har vært usikkert. Ruteretur har derfor lenge hatt ambisjoner om å gjennomføre en bedre kartlegging av dette. Arbeidet ble igangsatt våren 2004 og i løpet av høsten 2004 ble det utarbeidet en egen rapport om saken.

Arbeidet ble basert på statistikk for utbygging av boliger og næringsbygg i den aktuelle perioden og glassareal i disse. Med utgangspunkt i dette samt en nærmere dialog med en rekke vindusprodusenter og utbyggere, ble det gjort anslag på hvor mange isolerglassvinduer som antas benyttet i den aktuelle perioden. Dette statistikkgrunnlag, erfaringstall for levetid på vinduer samt en kartlegging basert på telefonhenvendelser samt en rekke besøk ved ulike type bygg ble lagt til grunn for beregninger på andelen gjenværende PCB-holdige vinduer. Det ble også foretatt anslag på en forventet utskiftingstakt for de gjenværende PCB-holdige vinduer.

Sammendraget fra rapporten er sitert nedenfor:

”Basert på gjennomgangen av tidligere beregninger og våre nye beregninger har vi kommet frem til følgende:

- *Det var utstrakt bruk av koblede vinduer i hele perioden (f.o.m. 1965 t.o.m. 1974). Frem til 1970 var det svært lite bruk av isolerglass.*
- *Tidligere mengdeanslag på opprinnelig mengde PCB (250 - 400 tonn) anses som for høye. Vi antar at opprinnelig mengde PCB i isolerglassvinduer var på om lag 140-150 tonn.*
- *Gjenværende mengde PCB-holdige isolerglassvinduer i boliger (borettslag) er i størrelsesorden 20% av opprinnelig mengde. Det er grunn til å anta at utskiftningen i kommunale og fylkeskommunale bygg har vært betydelig mindre. Tall på gjenværende mengde varierer fra 5% til 80%. Et grovt anslag er at rundt 50% er av de opprinnelige PCB-holdige isolerglassvinduene fortsatt finnes i denne type bygg.*
- *Beregningene viser at det gjenstår 600 – 650 000 PCB-holdige isolerglassvinduer i dagens bygningsmasse. Av disse finnes om lag 65% i yrkesbygg og 35% i boligbygg.*
- *Tidligere antatt mengde for årlig utskifting av vinduer er for høyt (178-200 000 vinduer per år). Vi antar at årlig utskifting i 2004 er på om lag 70 – 75 000 vinduer.*
- *Resultatene i våre beregninger preges av relativ stor usikkerhet. Det er mer sannsynlig at tallene er noe for høye enn for lave. ”*

Hele rapporten er lagt ut på hjemmesiden til Ruteretur under punktet ”Om PCB”.

3.2.2 Revisjoner/anleggsbesøk

Ruteretur har i løpet av 2004 foretatt kvalitetsrevisjon ved flere av de regionale mottaksplassene samt ved behandlingsanlegget til Norsk Gjenvinning på Lundamo. Totalt er

det gjennomført revisjonsbesøk ved 9 mottak. Grunnlaget for revisjonene har vært de inngåtte avtaler og de betingelser som stilles her.

Det er utarbeidet en egen revisjonsrapport fra besøkene som er distribuert til involverte parter. Eventuelle avvik og anmerkninger er tatt opp med anlegget for gjennomføring av korrigerende tiltak. Det har ikke vært påpekt alvorlige avvik ved noen av mottakene men det har vært påpekt avvik knyttet manglende driftsrutiner ved driftsstans, mangelfull dokumentasjon på gjennomført opplæring og et forbedringsponsiale for enkelte mottak mht. forsvarlig lagring av mottatte vinduer og ev. brekkasje.

Alle mottakene synes å ha rutiner for utsortering av vinduer som faller utenfor ordningen.

3.2.3 Analyser

Det foreligger ingen detaljert oversikt over hvilke vinduer fra hvilke produsenter som inneholder hvilke mengder med PCB. Utgangspunktet for fastsettelse av hvilke vinduer som skal omfattes av returordningen er de faktaark SFT har utgitt om eldre isolerruter (TA 1730/2000, TA 1731/2000, TA 1732 2000). I henhold til disse er det vinduer produsert i Norge i årene 1965 til 1975 samt importert vinduer frem til 1980 som skal omfattes av ordningen. Fra 1980 ble bruken av PCB totalforbudt og det skulle derfor ikke forekomme PCB i vinduer fra 1980 eller nyere.

De fleste vinduer er merket med produsent og produksjonstidspunkt på avstandslisten og dette vil da kunne brukes for å bestemme om vinduet kan inneholde PCB eller ikke. Vinduer som ikke er merket og som antas å være fra den aktuelle perioden skal sorteres ut og håndteres som om de inneholdt PCB. Eldre isolerglassvinduer fra 50- tallet var oftest metallforseglete og disse inneholdt ikke PCB. Senere kom det i større grad limte vinduer og i begynnelsen hadde disse en dobbeltforsegling med en metallforsegling av bly, rustfritt stål, kobber el.l. ytterst. Først på -60-tallet kom imidlertid en enklere forsegling av isolerglassrutene med bruk av polysulfidbasert fugelim i stedet. Produksjonen av isoleglassruter av denne typen ble også vesentlig mer omfattende i Norge på begynnelsen av -70-tallet. Mange produsenter benyttet nå i en kortere eller lengre periode et polysulfidbasert fugelim som inneholdt PCB. De dobbeltforseglete vinduene inneholdt ikke PCB i forseglingen, men det kan allikevel ha vært benyttet PCB-holdig lim ved innfesting av selve vinduet i ramme/karm eller i fugelim som er benyttet ved innfesting av selve vinduet i bygget.

I Miljøsaneringsveileder fra GRIP/Økobygg har det tidligere stått en liste over hvilke vindusprodusenter som har benyttet PCB i sin produksjon. Pga. usikkerhet knyttet til hvor fullstendig og korrekt listen var, så er denne tatt ut av senere utgave av veilederen.

Ruteretur har i løpet 2003/2004 foretatt analyser av nærmere 90 fuger fra ulike vinduer. Dette er dels vinduer merket med produksjonstidspunkt og produsent (68 stk) og dels helt eller delvis umerkede vinduer (21 stk). En oversikt over analysene fremgår av diagram 1 på neste side.

Det er fortsatt en rekke vindustyper og produsenter det ikke foreligger analyser av hvorvidt de har benyttet PCB-holdig fugelim eller ikke.

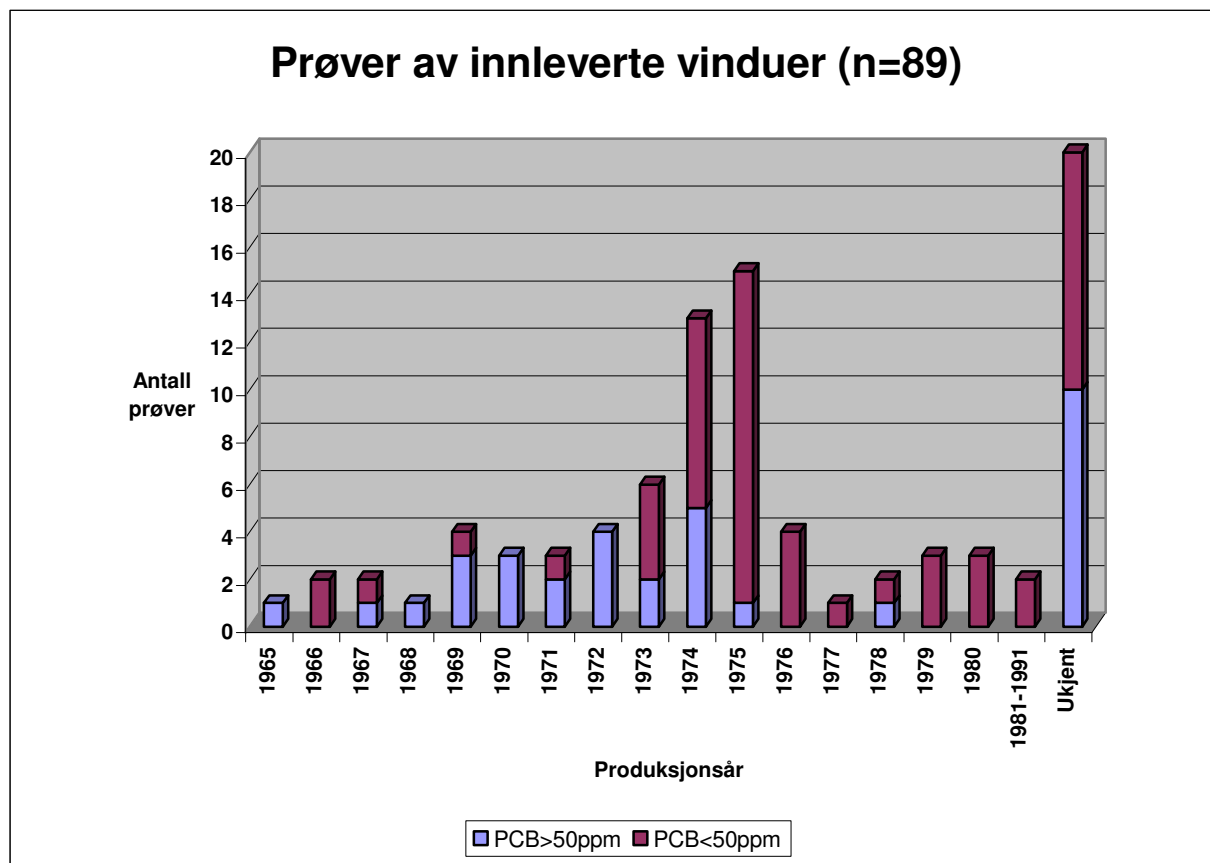


Diagram 1: Oversikt over analyser av innleverte vinduer i returordningen i 2003-2004.

Det er tidligere anslått at et vindu på 1 m² hvor det er benyttet PCB-holdig fugelime inneholdt fra 50-70 gram PCB. For å verifisere innholdet av PCB ble det analysert på andelen PCB i forseglingslimet. Det ble tatt ut 2-3 prøver av fugelime på ulike steder av vinduet og analysert for innholdet av PCB7. I etterkant ble analysene vurdert i forhold til hvilke PCB-forbindelser som forelå og multiplisert med en bestemt faktor for å finne totalt PCB-innhold. Dette viste at konsentrasjonene varierte noe, men at de vinduer som inneholdt PCB stort sett viste et innhold på ca. 10 % (100.000 ppm), noe som samsvarer bra med tidligere anslag på 50-70 gram. Enkelte vinduer inneholdt imidlertid lavere verdier, mens de som i diagrammet ovenfor er angitt med < 50 ppm, alle viste < 0,1 ppm.

Det er for utarbeidet en egen rapport som bl.a. gir en mer detaljert beskrivelse av prøveuttak og analyser. Rapporten er lagt ut på hjemmesiden til Ruteretur under punktet "Om PCB".

3.2.4 Nye kontrakter

De avtaler om mottak, transport og behandling av PCB-holdige vinduer inngikk i 2002 hadde en varighet på ett år, men ble senere forlenget til juni 2004.

Våren 2004 ble det utarbeidet et nytt tilbudsgrunnlag og gjennomført en tilbudsrunde for å inngå nye avtaler om mottak, transport og behandling av PCB-holdige vinduer. Denne endte med at det ble inngått nye avtaler med 3 års varighet med PCB-Sanering og Norsk Gjenvinning, som også begge hadde avtale med Ruteretur tidligere.

4 AVFALLSMENGDER.

Som tidligere nevnt har det vært betydelig usikkerhet knyttet til antall vinduer som totalt ble produsert med PCB-holdig fugemasse, hvor store mengder av de PCB-holdige isolerglassvinduerne som gjenstår og hvor mange av disse som nå skiftes ut årlig. På bakgrunn av den kartlegging som er omtalt i pkt 2.2.1 er det anslått at den totale mengden PCB-holdige isolerglassvinduer som ble benyttet i norske bygg var på vel 2 millioner stk eller vel 2, 5 millioner kvm. En prognose over gjenværende mengde PCB-holdige vinduer og en forventet utskiftingstakt for disse framgår av figur 3.

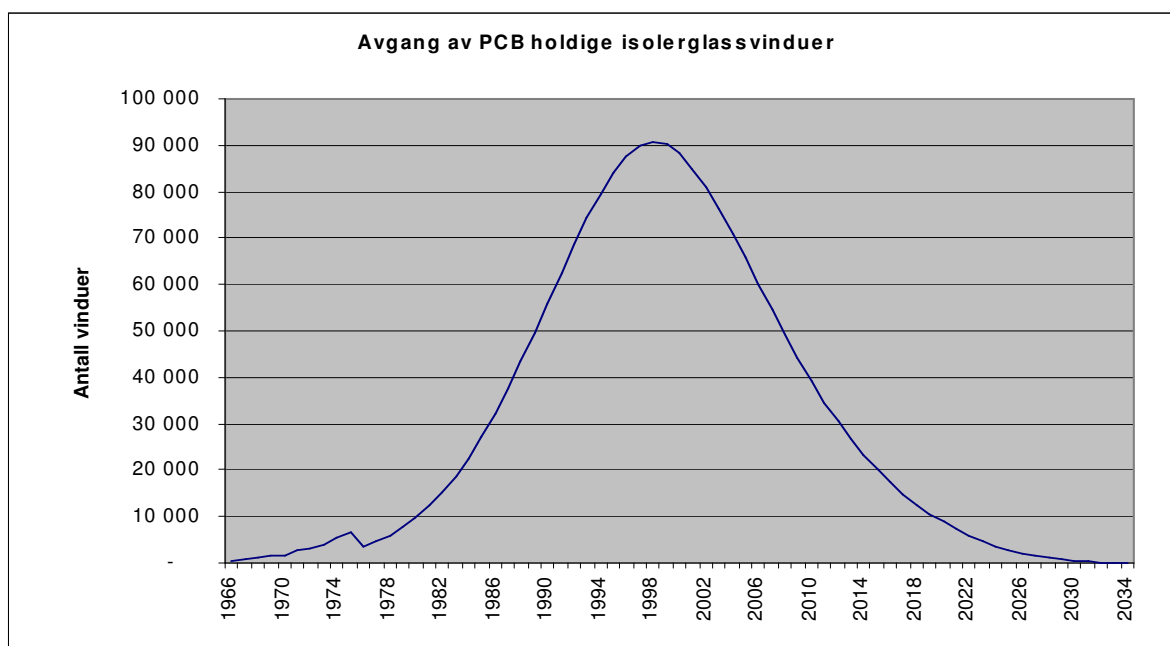


Diagram 1: Prognose på forventet avgang i PCB-holdige isolerglassvinduer

Ved vurdering av innsamlingsgrad legger vi til grunn de mengdeanslag som framgår av figuren ovenfor. I henhold til denne var den en topp på avgangen av PCB-holdige vinduer i 1998 med vel 90 000 vinduer, mens en i 2004 anslagsvis hadde en avgang på vel 71 000 stk.

4.1 Innleverte mengder til returordningen

Det har vært en jevn økning i mengden innsamlede PCB-holdige vinduer etter at ordningen startet opp i regi av Ruteretur 2. halvår 2002. Også før denne tid hadde PCB-Sanering arbeidet aktivt for å gjøre problemstillingen knyttet til PCB-holdige vinduer kjent samt etablert et behandlingstilbud for disse. Kostnadene for håndtering av vinduene uten noen form for støtte var imidlertid høy og svært begrenset antall vinduer ble innlevert

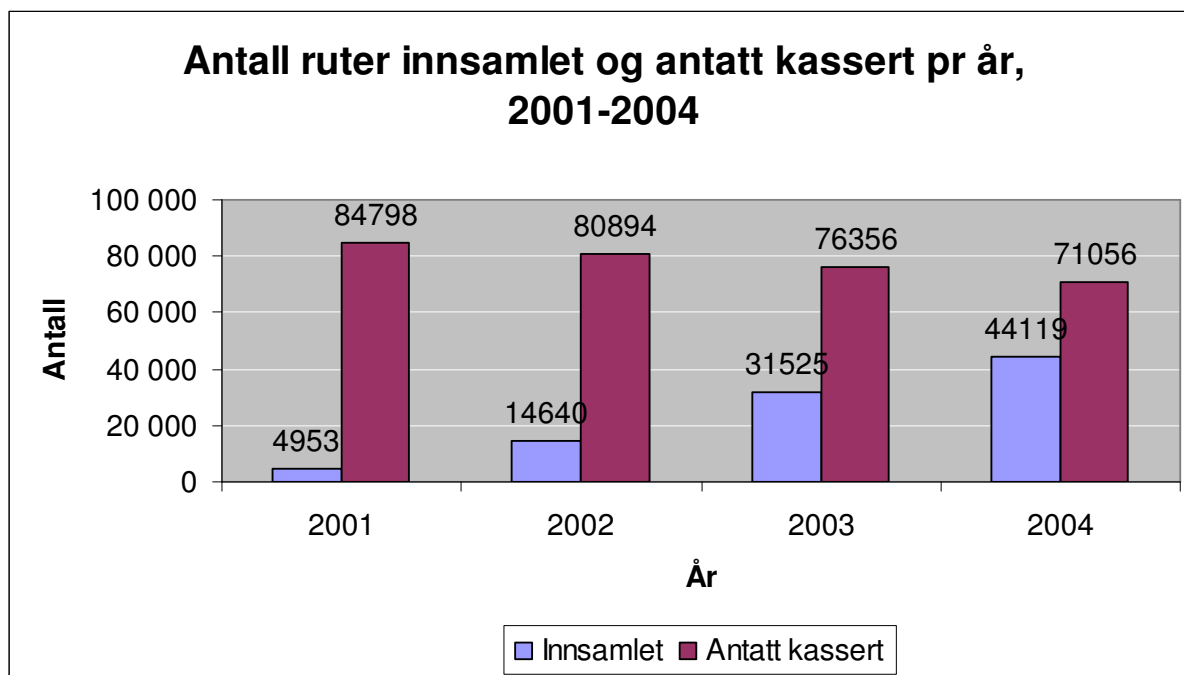


Diagram 2: Oversikt over utviklingen på innlevert mengde isolerglassvinduer i perioden 2001-2004 og antatt kassert i samme periode

Totalt ble det innlevert 1 635 635 kg PCB-holdige vinduer i 2004. Refusjon gis per kg, men det skal også rapporteres på antall vinduer som er innlevert. Med bakgrunn i de rapporter vi har mottatt av vinduer til retursystemet har gjennomsnittsverdien på de innsamlede vinduer vært 37,073 kg per stk, noe som gir et totalt antall innsamlede vinduer i 2004 på 44 119. Fordeles mengden på antall innbyggere gir det et snitt på anslagsvis 0,357 kg/innb.

Mengdene innlevert per måned varierer noe over året. Det er også en viss variasjon mellom innleverte mengder per 1000 innbygger per fylke. Det kan være flere årsaker til dette som for eksempel ulik bruk av PCB-holdige isolerglass, kompetanse på problemstillingen med PCB-holdige ruter, hvor godt innsamlingsordningen fungerer, etc. Som en ser er mengden i Troms lav, mens mengden for Finnmark Ruteretur vil bl.a. benytte tallene til å se nærmere på ev. forbedringer i retursystemet. Diagrammene 3 og 4 nedenfor gir en grafisk fremstilling av disse forholdene i 2004.

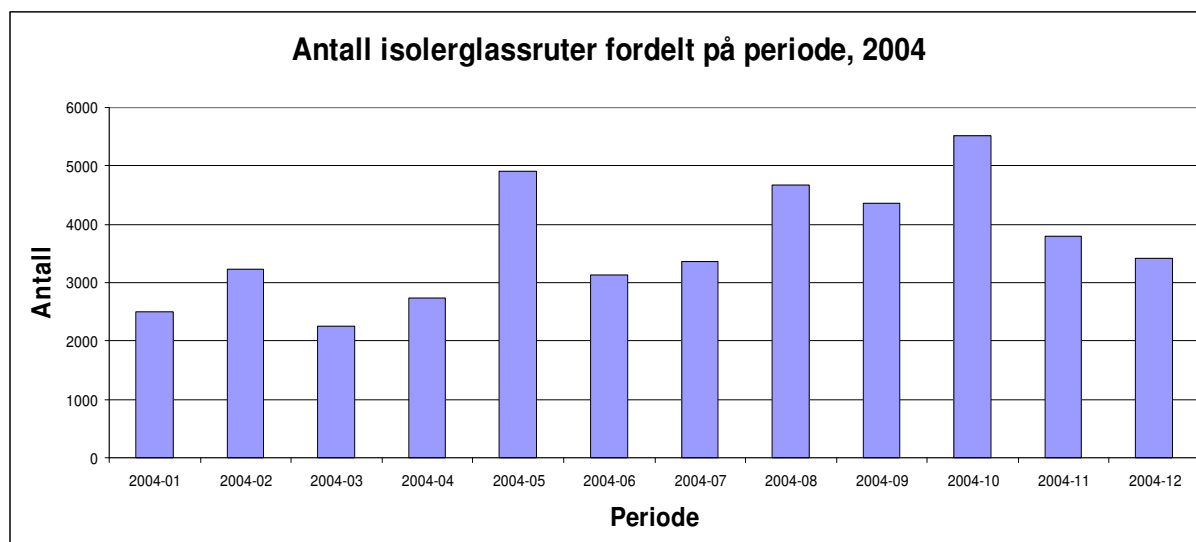


Diagram 3: Mengde innsamlede isolerglassruter i 2004 fordelt på periode

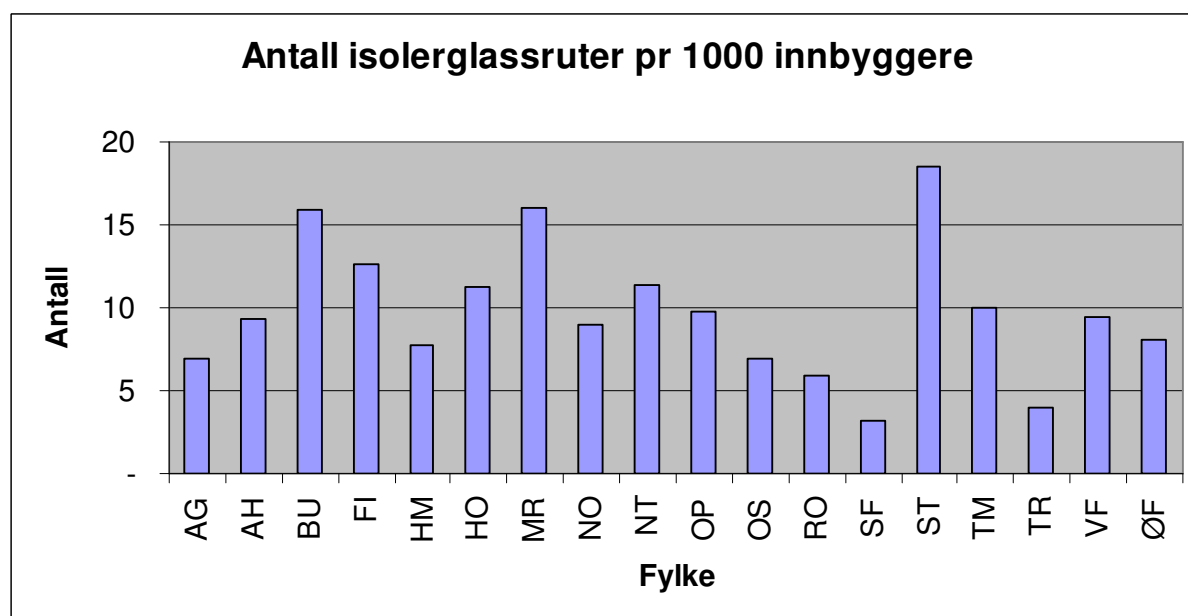


Diagram 4: Mengde innsamlede isolerglassruter i 2004 per fylke og innbygger

Som tidligere nevnt er det antatt at den totale avgangen av PCB-holdige vinduer i 2004 var på vel 71 000 stk. Innsamlet mengde i 2004 var totalt 44 119 stk noe som skulle gi en innsamlingsgrad på 62%.

4.2 Mengder PCB som innsamlingen representerer

Mengden PCB i hvert vindu er som tidligere nevnt antatt å være fra 50-70 gram per kvm isolerglass. Ut ifra mengde fugemasse på 0,5-0,7 kg/m² vindu skulle dette tilsi et PCB innhold i fugelimet på ca. 10%, noe som stemmer bra med de analyser vi har gjort. Tidligere analyser samt tall fra Sverige oppgir et PCB-innhold i fugelim på vel 20% og en mengde PCB på ca. 40 gram per løpemeter fuge. Mao spriker tallene betydelig. Vi har valgt å legge til grunn en mengde PCB på 50 gram per kvm isolerglass. Gjennomsnittstørrelsen på innsamlede vinduer er anslått til 1,25 kvm.

De kontroller som er gjennomført viser at det aller meste av innsamlede vinduer faller innenfor de kriterier som er satt for hva som skal innleveres til returordningen. Analyser av innsamlede vinduer gjennomført i 2003 viste imidlertid at det var så mye som 54% av de innsamlede vinduene som allikevel ikke inneholdt PCB. I tillegg var det flere av rutene med PCB som inneholdt vesentlig mindre mengder enn 50-70 gram. I beregningen for hvor store mengder PCB de innsamlede ruter representerer har vi derfor lagt til grunn at 50% av de innsamlede vinduer i snitt inneholder 50 gram mens den øvrige halvpart ikke inneholder PCB.

De innsamlede mengder i 2004 representerer dermed en PCB mengde på ca. 1 100 kg. Som det fremgår av forklaringen ovenfor så er imidlertid dette tallet beheftet med stor usikkerhet, men gir en pekepinn på hvilken størrelsesorden mengdene antas å utgjøre.

Tabell 1 nedenfor viser hvordan mengden fordeler seg på hvert fylke.

Fylke	Mengde (kg)	Antall ruter	Kg PCB
Østfold	73470	1982	50
Akershus	161806	4365	109
Oslo	145327	3920	98
Hedmark	55963	1510	38
Oppland	62743	1692	42
Buskerud	131603	3550	89
Vestfold	82336	2221	56
Telemark	57376	1548	39
Agder	74551	2011	50
Hordaland	171625	4629	116
Rogaland	84926	2291	57
Sogn og Fjordane	13808	372	9
Møre og Romsdal	149341	4028	101
Sør-Trøndelag	176961	4773	119
Nord-Trøndelag	60661	1636	41
Nordland	78389	2114	53
Troms	21206	572	14
Finnmark	33543	905	23
Sum	1635635	44119	1103

Tabell 1: Fylkesvis fordelingen av de innsamlede mengder og andelen rent PCB

Som det framgår av teksten ovenfor så må de oppgitte tall betraktes som svært usikre og derfor kun gir en viss indikasjon på hvilket størrelsesnivå det er snakk om. Målsettingen for 2005 er å samle inn 60 000 vinduer. Samtidig arbeides det også med tiltak for å begrense innleveringen av vinduer som ikke inneholder PCB bl.a. gjennom bedre informasjon til mottakene om hvilke vinduer som med sikkerhet ikke inneholder PCB.

5 VEDERLAG

Bak etableringen av returselskapet Ruteretur AS står som nevnt tidligere 5 ulike bransjeorganisasjoner. Etter en del diskusjoner bl.a. om hvilket ledd i verdikjeden miljøvederlaget skulle innkreves på, ble det i 2003 besluttet at dette skule innkreves på 1. leddet dvs. isolerglassprodusenter samt hos importører av isolerglass og produkter med isolerglass. Isolerglass som går til eksport betales det ikke vederlag for. Denne

vederlagsordningen trådte i kraft 13.10.2003 og størrelsen på vederlaget ble fastsatt til 15 kroner per rute (eks mva).

I store trekk var de plikter produsenten ble pålagt, som følge av forskriften som trådte i kraft 13.07.04, allerede innarbeidet i det system som Ruteretur etablerte i 2003, men som den gang var basert på en frivillig ordning. Forskriften medførte imidlertid en plikt for alle produsenter om å delta i et retursystem. Det er ikke etablert andre retursystem enn Ruteretur og alle produsenter plikter dermed pr i dag å delta i Rutereturs retursystem.

De deltakeravtaler som ble inngått for 2004 ble inngått før forskriften trådte i kraft. Avtalene fanget ikke godt nok opp at det ble betalt vederlag for alle vinduer som deltakeren sendte ut på det norske markedet. For å bedre kontrollen med dette er det i de nye deltakeravtaler for 2005 innarbeidet et krav om at alle deltakere ved årets slutt, skal sende en revisorbekreftet oppstilling over antall ruteenheter som er produsert, importert, sendt ut på det norske markedet og eksportert.

Ruteretur har ved utarbeidelse av budsjettet for 2005 lagt til grunn innsamling av 60 000 vinduer og en utvidelse av returordningen til også å gi en transportstøtte til innsamling av PCB-holdige vinduer fra lokale hentesteder/byggeplasser. Dette samt et generelt økt aktivitetsnivå er grunnlaget for at styret i Ruteretur i 2004 vedtok å øke vederlag fra kr. 15 per rute i 2004 til 22,50 kr per rute med virkning fra 1.2.2005.

5.1 Deltakere

Som deltaker regnes produsent av isolerglass eller importør av isolerglass eller produkter der isolerglass er benyttet (dører/vinduer) og som har tegnet avtale med Ruteretur om deltakelse i returordningen. Avtalen regulerer de forpliktelser og rettigheter som henholdsvis produsent/importør og Ruteretur har i denne sammenheng. Det er utarbeidet en egen veiledning om beregning og betaling av miljøvederlag for isolerglass.

Ved utgangen av 2004 var det 29 produsenter/importører som hadde inngått avtale med Ruteretur. Disse var:

Brødr. Bøckmann AS	Nicopan AS
CG-Glass A/S	NorDan AS
Drag Industrier AS	NOR-INT AS
Diplomat Norge AS	Norsk Termo Isolerglassfabrikk AS
Doorja Utvik A	Norsk Vinduskompani AS
Elitevinduet A/S	Nordvestvinduet, AS Bygg og Innbu
Fauske Glass & Ramme A/S	O.M.Rakvåg
Fjerdingstad Trevarefabrikk A/S	Pilkington Norge AS
Friva AS	Scandi-Glass AS
Gjøvik Trevare AS	Schüco International KG, Avd Norge
Glasscompagniet AS	Skallevold Trevaresalg AS
Li-Glass AS	Skjeberg Trevare AS
Lyssand Treindustri AS	Vikeså Glassindustri AS
Manger Trevare AS	VELUX Norge AS
Meråker Trevare AS	Vemundvik Termoglass AS
Multiglass AS	Vest-Wood Norge AS
Nanset Trevare AS	NCC Construction AS

I 2005 er det kommet ytterligere 4 deltakere til på listen, mens to deltakere som ikke lenger importerer vinduer har tegnet kontrollmedlemskap i stedet. Antall deltakere per 31.3.05 er derfor 31. Disse bedriftene støtter opp om ordningen for å sikre en miljømessig håndtering av PCB-holdige vinduer, gjennom å betale et vederlag for hver rute som sendes ut på markedet. Så vidt vi er kjent med var det kun en norsk isolerglassprodusent som ikke var medlem i ordningen i 2004. En rekke av de norske produsentene er også importører. Ettersom en ikke har komplett oversikt over alle importører er en ikke kjent med hvor stor andel av importørene som er deltakere. Det har derfor vært lagt mye arbeid i få en bedre oversikt over antall importører i løpet av 2004. I enkelte byggeprosjekter importeres det vinduer kun til det aktuelle prosjektet og for å kunne fange opp disse har Ruteretur opprettet en noe enklere avtale for engangsimportører. I 2004 var det imidlertid kun NCC som tegnet slik avtale.

En nærmere gjennomgang av innbetalt vederlag framgår av kapittel 6 om økonomi.

5.2 Import

Som nevnt skal også miljøvederlag betales av alle importører av isolerglass og produkter med isolerglass. Dessverre er det fortsatt mange av disse som ikke har sluttet seg til ordningen og som dermed utgjør en trussel for hele finansierungsordningen, ettersom de bidrar til å skape en konkurransevridende situasjon og en misnøye blant andre deltakere i ordningen.

Importstatistikken viser at en har hatt en jevn økning i import av isolerglass i 2003 og 2004. Importen fra Polen har økt mest men det har også vært en betydelig økning fra Danmark og Tyskland. Importen av ferdige produkter med isolerglass (vinduer, dører, etc.) har også økt betydelig i 2003 og 2004. Også her har økningen i importen fra Polen vært betydelig, men også våre naboland Danmark og Sverige har eksportert store mengder til Norge. Dette henger trolig sammen med den store økningen i byggeaktiviteten i Norge i 2004.

En oversikt over utviklingen i importen av isolasjonsglass fremgår av diagram 6.

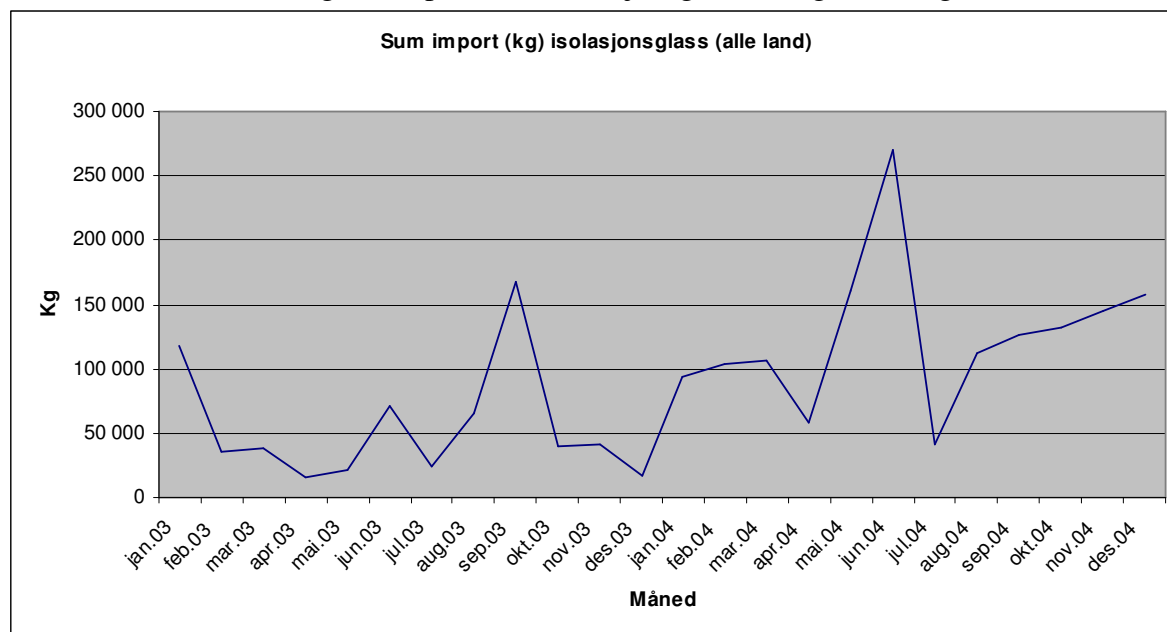


Diagram 6: Utviklingen i import av isolerglass fra alle aktuelle land

Med bakgrunn i den store økningen i importen fra Polen har Ruteretur ved hjelp av en polsk konsulent, gjennomført en kartlegging av ulike glass- og vindusprodusenter i Polen samt

forsøkt å oppspore hvem som har vært norske importører. Videre har vi sendt en henvendelse til ca. 130 potensielle importører (bl.a. ferdighus/-hytte produsenter) for å informere om retursystemet samt kravene som forskriften setter.

Arbeidet med å oppspore eventuelle importører som ikke deltar i retursystemet samt å få disse med i vederlagsordningen vil fortsatt bli høyt prioritert.

6 KONTROLLMEDLEMMER

For å sikre mest mulig oppslutning om finansieringen, og for å hindre konkurransevridning til fordel for de som ikke er deltakere, arbeider Ruteretur mot sluttbrukerne dvs. bl.a. byggherrer og entreprenører for å få disse til å tegne kontrollavtaler. Ved inngåelse av kontrollavtale forplikter sluttbrukere seg til å kreve av sine leverandører at disse deltar i Ruteretur sin returordning, alternativt at de har etablert en egen returordning. Ruteretur ser dette som et effektivt virkemiddel for å øve et press også på alle produsenter og importører og dermed unngå ”gratispassasjerer” som kan selge sine produkter rimeligere enn de som går inn og tar et miljøansvar.

I kapittel 14-4 i avfallsforskriften er det også nedfelt et krav til den som kjøper mer enn 200 isolerglassruter årlig, om å etterspørre samt kunne dokumentere at produsenten er deltaker i et godkjent retursystem. Ved å tegne og etterleve kontrollavtalen med Ruteretur vil kjøper innfri dette kravet.

Ruteretur har i denne sammenheng hatt kontakt med en rekke av de større offentlige og private byggherrer, men responsen for å tegne kontrollmedlemskapsavtale har allikevel vært beskjeden. Ved utgangen av 2004 var det kun 16 virksomheter som hadde tegnet kontrollmedlemskapsavtale, men antallet har økt vesentlig i 2005 og per 31.3.05 så er medlemstallet nå mer enn tredoblet til 55.

7 ØKONOMI

7.1 Driftsinntekter

Driftsinntektene har bestått av innbetalt vederlag fra deltakerne, totalt kroner 25 864 074. Med utgangspunkt i et vederlag på kr. 15 per ruteenhet som var gjeldene for hele 2004 skulle dette tilsi at det ble betalt vederlag for omsetting av 1 724 271 ruteenheter til det norske markedet.

Glassbransjeforbundet anslår at salget av isolerglass i det norske markedet de siste årene har ligget på vel 1,3 millioner m² per år. Størrelsen per ruteenhet på de isolerglassruter som det er betalt vederlag for er ikke kjent, men er anslått til mellom 0,6 og 0,7 m²/enhet. Dette skulle tilsi at det totalt sett er betalt vederlag for mellom 80 og 90% av de isolerglassruter som er levert til det norske markedet i 2004. Det må bemerkes at det angitte prosentintervallet er usikkert da en ikke kjenner eksakt tallet på totalt omsatte ruteenheter og heller ikke gjennomsnittsstørrelsen på ruteenhetene det betales vederlag for.

For øvrig må det legges til at 2004 var et år med rekordstor byggeaktivitet, noe som igjen påvirker vederlagsinntektene ettersom disse betales etter antall ruteenheter omsatt på det norske markedet.

7.2 Driftskostnader

Ruteretur hadde en svært anstrengt likviditet mot slutten av 2003 og for å unngå en stans i innsamlingen, ble det inngått avtaler med de to aktørene Ruteretur har avtaler med, om et lån som innebar en forskjøvet utbetalingsplan for opparbeidede refusjonskrav. I løpet av 1.halvår 2004 var igjen likviditet rettet opp og fra sommeren 2004 har utbetaling av refusjonskrav gått som avtalt.

Utbetaling av refusjonskravene er den dominerende driftskostnaden og utgjorde i 2004 vel 18 mill av de totalt 21,9 millioner i driftskostnader i selskapet.

8 INFORMASJON

Den anstrengte økonomien i Ruteretur 1.halvår 2004 medførte at flere av de påtenkte informasjonstiltakene ble utsatt i tid.

Ruteretur deltok imidlertid aktivt i den informasjonskampanjen LOOP og NRF gjennomført på farlig avfall og støttet aksjonen med kr. 100 000. I denne sammenheng ble det også gjennomført 5 seminarer for kommuner og interkommunale avfallsselskap i ulike landsdeler som en forberedelse til farlig avfallskampanjen som formelt sett startet i fm konferansen om farlig avfall i september. Ruteretur deltok med innlegg på alle de 5 seminarene. I tillegg bidro vi til utarbeidelse av det informasjonsmateriell som ble samlet i en perm og sendt vel 200 kommunale avfallsaktører. I permen var det foruten litt faktainformasjon om ulike typer farlig avfall og samlet forslag til pressemeldinger, avisartikler, etc. som et utgangspunkt for gjennomføring av lokale informasjonstiltak.

Etter hvert som økonomien i selskapet bedret seg utover året 2004 ble også informasjonsaktiviteten økt betydelig. I tilknytning til de revisjoner som ble foretatt ved 9 anlegg er det også gjennomført besøk ved ett eller flere interkommunale mottak i samme region. Totalt ble 12 interkommunale mottaksplasser besøkt 2.halvår. I denne forbindelse ble det delt ut noe informasjonsmateriell samt diskutert med aktørene om hvordan de mente returordningen fungerte. Det ble utarbeidet en huskeliste for de forhold som skulle tas opp i møtene samt at det ble skrevet en kort besøksrapport fra besøkende. Besøkene har gitt en nyttig erfarings-/informasjonsutveksling for begge parter.

I tillegg har vi deltatt på flere ulike fagsamlinger, dels med egen stand der dette har vært aktuelt.

Brosjyren "Skifte vindu?" ble i mai lagt ut på Rutereturs hjemmeside og ble i september trykket opp i 10.000 eksemplarer. Noen av disse er distribuert via NG og PCB-Sanering, mens det meste er fordelt til ulike mottak i fm besøk eller telefonhenvendelser. Anslagsvis 7-8.000 brosjyrer ble fordelt i løpet av 2004. Grenlandsregionen har innført kommunale forskrifter om BA-avfall og som et forsøk støttet Ruteretur et opptrykk av brosjyren "Skifte vindu?" hvor det var innarbeidet informasjon om lokale mottaksplasser hvor kasserte PCB-holdige vinduer kunne leveres. Brosjyren ble bl.a. fordelt til alle kommunale saksbehandlere som håndterte rivesøknader.

En mal for lokal utskrift av gule klistrelapper med svart skrift for merking av vinduer i fm. miljøsanering/riving av bygg ble lagt ut på hjemmesiden høsten 2004. Vi har senere bestilt et større opplag av disse som nå distribueres vederlagsfritt fra Ruteretur.

Ved oppstart av ordningen i 2002 ble det etablert en egen hjemmeside. Denne blir fortløpende oppdatert, men ble også noe omarbeidet og oppjustert i løpet av 2004. Hjemmesiden anses som en svært viktig kanal for å spre oppdatert informasjon om hvordan ordningen fungerer. Adressen til hjemmesiden er www.ruteretur.no. Det er for øvrig opprettet link til hjemmesiden på en rekke andre hjemmesider som for eksempel fra pcb.no, fra SFTs hjemmeside, etc. Tilsvarende er det på hjemmesiden også innarbeidet linker til andre sider med aktuell informasjon om PCB og PCB-holdige vinduer.

Ruteretur utarbeidet høsten 2004 også et notat med faktaopplysninger om PCB og miljø- og helsemessige effekter av stoffet. Notatet er lagt ut på hjemmesiden og benyttes dels i fm de bedriftsbesøk vi gjennomfører for å øke forståelsen for betydningen av å samle inn mest mulig av de PCB-holdige produkter som fortsatt er i bruk.

For øvrig innebærer avtalene med PCB-Sanering og Norsk Gjenvinning også et krav om at de aktivt skal informere om ordningen overfor sine underoppdragstakere (regionale mottak).

Løpende informasjon er utført ved at Ruteretur besvarer en rekke henvendelser fra kommuner, interkommunale selskaper, glassmestere og andre som har spørsmål om ordningen. Dette skjer dels per telefon og dels per e-post.

9 VIDERE ARBEID

Retursystemet var som tidligere nevnt en frivillig bransjeordning inntil forskriften ble vedtatt 13.7.2004. Dette gjør at en nå har fått det nødvendige virkemiddel for å få med bl.a. importører som ikke frivillig vil delta. Arbeidet med å oppspore alle importører og få disse til å tegne nødvendige avtaler vil derfor fortsette i 2005.

Som følge av kapittel 14 i avfallsforskriften er bl.a. også de ulike deltakeravtaler endret. Ikke alle deltakere i 2004 har signert de nye avtalene, og en oppfølging av disse forholdene må også prioriteres.

En annen utfordring for arbeidet i 2005 er å utvide tilgjengeligheten i Retursystemet slik at graden av landsdekking øker. Dette arbeidet ble så vidt igangsatt i 2004 og det er budsjettert med å innføre en transportstøtte for innsamling av mottatte vinduer ved lokale mottak. Foruten å øke innsamlingen av antall vinduer, så er målsettingen bl.a. at antall mottakspunkter skal utvides til minimum 150 i 2005. Transportstøtten tenkes koblet mot en regional inndeling av landet og at beliggenhet på den enkelte kommune vil være bestemmende for hvilken transportstøtte som gis. Det vil ikke være et krav at de PCB-holdige vinduene nødvendigvis må leveres til et lokalt mottak, da transportstøtten også vil utbetales for avhenting av vinduer på byggeplass, hos glassmester el.l.

Det er også gjennomført en del analyser av prøver fra innleverte vinduer i 2004. Dette vil vi fortsette med også i 2005 for å få en bedre oversikt over hvilke produsenter som har benyttet PCB i sine vinduer og for å få bedre tall på hvor mye PCB som blir sanert gjennom returordningen. Som nevnt viser analyser av innkomne vinduer at det er en betydelig andel av disse som ikke inneholder PCB selv om de omfattes av dagens kriterier for hvilke vinduer som returordningen omfatter. Vi vil i samarbeid med glassbransjeforbundet og behandlingsanleggene utarbeide bedre informasjonsmateriell med tanke på å redusere andelen

ikke-PCB-holdige vinduer som samles inn, samtidig som en skal sikre at flest mulig av de PCB-holdige vinduene blir innlevert.

Videre vil det bli prioritert tiltak på informasjonssiden også i 2005. En viktig målgruppe for informasjonsarbeidet vil være byggesaksbehandlere i kommunene. Ved å fange opp problemstillingen med PCB-holdige vinduer så tidlig som mulig vil sannsynligheten av å øke innsamlingsgraden betydelig være stor samt at negative miljømessige effekter av feilaktig håndtering vil reduseres.

For øvrig vil andre aktiviteter som annonser, fagartikler, deltagelse i informasjonsmøter, etc. bli vurdert fortløpende i tillegg til den daglige håndtering av henvendelser.